

Metody určování souvislosti pramene

Allan W. Atlas: *The Methodology of Relating Sources*. In: *Cappella Giulia Chansonier (Rome, Biblioteca Apostolica Vaticana, C.G.XIII.27)*. Brooklyn: Institute of Mediaeval Music 1975, s. 39–42 (Musicological Studies 27).

Vela, Maria Caraci (ed.): *Kritika hudebního textu. Metody a problémy hudební filologie*. Praha: KLP 2001, s. 121–133. –Český překlad Jarmila Gabrielová.

- zaměřeno na prameny hudby 15.století, zvl. rukopisy chansonů
- kritizuje takový přístup, který rukopisy s větším počtem společných skladeb považuje za vzniklé na základě společné předlohy, nebo jeden za předlohu druhého
- rukopisy 15. století vznikaly jinou cestou – skladby kolovaly v podobě rukopisných fasciklů (*fascicle-manuscript*; viz Hamm, Charles: *Manuscript Structure in the Dufay Era*. In: *Acta Musicologica* XXXIV, 1962, č. 4; A. W. Atlas poté používá termín předloha – *parent source*), z nich byly také provozovány a na jejich základě (eventuelně jejich svázáním) vznikaly nákladnější rukopisy → rukopisy se shodují v notačních detailech, ale mají různé uspořádání a různý výběr skladeb
- souvislost rukopisů dokládá spíše výskyt skladeb unikátně dochovaných právě pouze v oněch rukopisech
- jak prokázat, že spolu rukopisy souvisejí?
 1. společný výskyt skladeb dochovaných právě jen v těchto pramenech (velké množství společných skladeb dochovaných běžně v jiných pramenech by mohl být dán jen velkou popularitou těchto skladeb – je-li nějaká skladba hodně rozšířena, klesá její hodnota jakožto důkazu o souvislosti pramenů × je ale vzhledem k mezerovitému dochovávání pramenů naše představa o rozšíření skladeb správná?)
 2. výskyt signifikantních variant a chyb
 - chyby (odchylky):
 - *konjunktivní* – nemohly být učiněny dvěma písaři nezávisle na sobě (a také je písaři při mechanickém opisování nebyli schopni odhalit) – jejich výskyt dokazuje, že prameny jsou v těsnějším vztahu k sobě než k třetímu rukopisu

- *separátní* – mohly vzniknout nezávisle na sobě, resp. se v obou pramenech současně nevyskytují – ukazují na nezávislost pramenů
- varianty – pro potvrzení souvislosti pramenů důležité *signifikantní (indikativní)* varianty – takové, které nemohly dva hudebníci vytvořit nezávisle na sobě
 - mezi signifikantní varianty patří:
 - rozdíly v polyfonní sazbě nebo v melodice hlasu
 - výskyt hlasu *si placet* (ovšem nevylučuje možnou příbuznost s prameny, které tento hlas neobsahují)
 - pravopisná podoba incipitů
 - připsání skladby určitému autorovy
 - pauzy na obrácení stránky přesně na stejném místě ve všech hlasech
 - souvislost pramenů dokládá signifikantní varianta, pokud je unikátně dochována v daných pramenech současně (současně je zapotřebí další pramen uvádějící jinou signifikantní variantu)
 - × mezi signifikantní varianty nepatří
 - úpravy postihující kadenční formule – citlivý tón, spodní tercie
 - posuvky v předznamenání či před notami
 - koruny (fermaty) na dílčích nebo závěrečných kadencích
 - klíče (pokud se nemění vždy na přesně stejných místech)
 - rozdělení ligatur
 - použití *minor color*
 - dlouhá nota namísto několika opakovaných
 - vyplnění tercie průchodným tónem
 - písaři tyto prostředky používají často nahodile
 - rukopisy, jejichž vztah je prokazatelný na základě signifikantních variant, se v těchto detailech často liší
- proč nelze sestavit stemma?
 - stemma předpokládá
 - uzavřenou tradici, tj. všechny opisy by měly být vztáhnuty k jedné konečné verzi, jednomu archetypu × chansonsy existují ve více verzích – mnohdy měl písař více verzí přímo k dispozici

- znalost chronologie vzniku pramenů × zde je přesná datace problematická
- prameny lze jedině rozdělit do určitých rukopisných rodin